

Verwantschapsvragen: Onderzoek naar vragen omtrent vaderschap en de rol van DNA-testen.

Bachelorthese Veiligheid en Gezondheid
Faculteit gedragswetenschappen

Auteur: Maartje Ottens, s0177555
Eerste begeleider: Dr. C.H.C. Drossaert
Tweede begeleider: Dr. M. Kuttschreuter
Datum: 1 september 2010
Plaats: Enschede
Instelling: Universiteit Twente

Voorwoord

In het kader van de bachelorthese van de opleiding Psychologie aan de Universiteit van Twente is er onderzoek gedaan naar verwantschapsvragen omtrent het biologisch vaderschap. Dit onderzoek was voor mij persoonlijk een leerzaam proces. Ik hoop dat ik met dit onderzoek een bijdrage kan leveren aan het verkrijgen van meer inzicht in twijfels over verwantschap en de factoren die een rol spelen in de keuze om al dan niet een DNA-test af te nemen.

Bij deze wil ik graag gebruik maken van de mogelijkheid om een aantal mensen te bedanken. Als eerste mijn begeleidsters Stans Drossaert en Margot Kuttschreuter, voor het lezen van de stukken, hun advies en het beantwoorden van vragen. Tevens wil ik alle beheerders van de websites bedanken die mij geholpen hebben door een link naar de enquête te plaatsen. En tot slot wil ik alle respondenten bedanken, zonder hen was het niet mogelijk geweest om het onderzoek uit te voeren.

Maartje Ottens

Samenvatting

Er is nog maar weinig bekend over twijfels omtrent verwantschap en het al dan niet testen van vaderschap. Dit onderzoek heeft als doel meer inzicht te verwerven in deze problematiek. Daarbij staat de volgende probleemstelling centraal:

Wat voor invloed hebben twijfels over verwantschap op het dagelijks leven? En welke factoren spelen een rol bij het al dan niet afnemen van een vaderschapstest bij twijfel over verwantschap?

Hierbij onderscheiden wij twee groepen individuen, namelijk individuen die vragen hebben over de eigen afkomst (kinderen) en individuen die vragen hebben over hun kind(eren) (vaders). Bij het verzamelen van de data is gebruik gemaakt van een online enquête. In de enquête vinden we vragen die speciaal voor dit onderzoek zijn ontwikkeld. De enquête is door een kleine groep respondenten ingevuld (n= 29). In deze groep respondenten vinden we meer kinderen dan vaders en is er door een minderheid van de respondenten een vaderschapstest afgenomen. Het blijkt dat twijfels vooral ontstaan door het gedrag van de moeder en er wordt vaak langer dan een jaar getwijfeld. Verder blijkt dat vaderschapstests vaak worden afgenomen ter geruststelling van de eigen twijfels over verwantschap. Dit onderzoek laat zien dat twijfels over verwantschap weinig invloed hebben op het dagelijks leven. Verder blijkt dat er meerdere factoren van invloed zijn op het al dan niet afnemen van een vaderschapstest. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan leeftijd, type twijfels over verwantschap en duur van de twijfels.

Abstract

There is still little known on doubts about kinship and the choice whether or not to conduct a paternity test. The purpose of this study is to gain more insight into this problem. We formulated the following main question:

What impact have doubts about kinship in everyday life? And what factors play a role in the decision to conduct a paternity test when in doubt?

We distinguish to groups of individuals, namely individuals who have questions about their own origin (children) and individuals who have questions about the origin of their child(ren) (fathers). To collect the data we used an online survey. In this survey we used questions that were specifically developed for this study. The survey was completed by a small group of respondents (n= 29). Within the group of respondents there are more children than fathers and only a minority of the respondents conducted a paternity test. It appears that doubts arise mainly due to the behavior of the mother and these doubts often exist longer than a year. It also appears that paternity tests are often taken to reassure the individuals own doubts of kinship. This study shows that doubts about kinship have little impact on daily life. Furthermore, it appears that there are multiple factors that influence the decision whether or not to conduct a paternity test. Hereby, one should think of age, the type of doubts a person may have, and the duration of the doubts.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	7
1.1 Vaderschap	7
1.1.1 Ontstaan van vaderlijke discrepantie	7
1.1.2 Omvang van vaderlijke discrepantie	8
1.1.3 Het testen van vaderschap	8
1.1.3.1 Thuis tests in Nederland	9
1.1.4 Gevolgen van vaderschapstests	10
1.2 Probleemstelling	11
2. Methode	13
2.1 Respondenten en procedure	13
2.2 Enquête	14
2.2.1 Demografische variabelen	14
2.2.2 Vragen omtrent twijfels en verwantschap met betrekking tot het vaderschap	14
2.2.3 Vragen omtrent vaderschapstests	14
2.3 Data-analyse	15
3. Resultaten	16
3.1 Beschrijving van de demografische variabelen	16
3.2 Twijfels en verwantschap	16
3.3 Vaderschapstests	19
4. Discussie	24
4.1 Twijfels en verwantschap	24
4.1.1 Wat voor type verwantschapsvragen zijn er?	24
4.1.2 Hoe zijn de twijfels over verwantschap ontstaan?	25
4.1.3 Hoe zijn deze twijfels van invloed op het dagelijks leven?	25
4.1.4 Verschillen vaders en kinderen als het gaat om twijfels over verwantschap?	25
4.2 Vaderschapstests	26
4.2.1 Wat zijn de redenen om bij twijfel over verwantschap al dan niet een vaderschapstest af te nemen?	26
4.2.2 Verschillen vaders en kinderen als het om testen van vaderschap gaat?	26

4.2.3 Is er samenhang tussen het type verwantschapsvraag, de duur van de twijfels en het al dan niet testen van verwantschap?	27
4.3 De probleemstelling	27
4.4 Beperkingen.....	28
5. Literatuurlijst.....	29
6. Bijlage	31

1. Inleiding

Is de man die mij opvoedt wel mijn biologische vader? Ben ik wel de biologische vader van het kind dat ik opvoedt? Hebben mijn zus en ik dezelfde biologische vader? Vragen over verwantschap kunnen betrekking hebben op allerlei vragen over de familie. Omdat verwantschapsvragen op zoveel verschillende vragen betrekking hebben, is er gekozen om in dit onderzoek ons te richten op het biologisch vaderschap. Echter, er is nog weinig onderzoek gedaan naar verwantschapsvragen over het biologisch vaderschap en het testen van vaderschap (Bellis, Hughes, Huhges & Ashton, 2005).

1.1 Vaderschap

Tussen culturen heerst er een grote variatie in opvattingen over het vaderschap (Anderson, 2006; Beckerman et al., 1998). De meeste culturen erkennen een onderscheid tussen de 'sociale vader' en de 'biologische vader' van een kind (Beckerman et al., 1998; Draper, 2005). De biologische vader is de man wiens sperma is gebruikt voor het verwekken van het kind. De sociale vader is de man die de verantwoordelijkheden op zich neemt zoals we mogen verwachten van een vader (bijvoorbeeld een man die een kind adopteert wordt ook gezien als vader) (Draper, 2005).

Vaderschap verwijst naar de aannemelijkheid dat een man echt de biologische vader is van zijn vermoedelijke kinderen (Anderson 2006; Anderson, Kaplan & Lancaster, 2007). Vaderschapsvertrouwen verwijst naar de *beoordeling* van een man dat hij de waarschijnlijke vader is van een vermoedelijk kind (Anderson 2006; Anderson, et al., 2007). Het blijkt dat mannen die getrouwd zijn meer vaderschapsvertrouwen hebben dan mannen die hun kinderen opvoeden zonder dat zij zijn getrouwd met de moeder (Anderson, 2006). Daarnaast hangt het vertrouwen de biologische vader te zijn positief samen met de betrokkenheid en investering van mannen in hun kinderen. Het werkelijke genetische vaderschap kan verschillen van het vaderschapsvertrouwen, die door de man beoordeeld moet worden door indirecte aanwijzingen zoals trouw van de partner of de gelijkenis van het kind (Anderson, 2006). Deze indirecte aanwijzingen kunnen leiden tot twijfels. En twijfels over het vaderschap kunnen weer gevolgen hebben voor de gezinsrelatie. Over de (eventuele) gevolgen van twijfels is echter weinig bekend. Wel is bekend dat vermoedelijke ontrouw een reden kan zijn voor huiselijk geweld tegen vrouwen (Bellis et al., 2005). In een situatie waarin blijkt dat een kind niet wordt opgevoed door de biologische vader, maar door een andere man die gelooft dat hij de biologische vader van het kind is, wordt er gesproken over vaderlijke discrepantie (Bellis et al., 2005).

1.1.1 Ontstaan van vaderlijke discrepantie

Verwantschapsvragen die gerelateerd zijn aan vaderschap kunnen in verschillende situaties ontstaan. Vaderlijke discrepantie wordt meestal geassocieerd met een vrouw die een seksuele relatie heeft (of had) buiten haar huwelijk of langdurige relatie om. In een situatie als deze ontstaat vaderlijke discrepantie wanneer er gelooft wordt dat het kind verwekt is door de echtgenoot (of partner), maar eigenlijk het nageslacht is van een andere man. Zwangerschap kan per ongeluk zijn, maar soms kan dit ook de reden zijn voor ontrouw, bijvoorbeeld wanneer de seks met de partner niet leidt tot het verwekken van kinderen, dan kan een vrouw op zoek gaan naar een andere man. Vaderlijke discrepantie kan ook plaats vinden zonder ontrouw. Wanneer een vrouw snel verandert van één seksuele relatie naar een andere, kan een zwangerschap van de vorige partner worden toegekend aan de nieuwe partner. Zelden ontstaat vaderlijke discrepantie vanwege medische fouten,

hierbij moet gedacht worden aan verwisseling van sperma tijdens kunstmatige inseminatie en in vitro fertilisatie (Bellis et al., 2005).

1.1.2 Omvang van vaderlijke discrepantie

Er wordt weleens gezegd dat één op de tien kinderen van een andere man is. Cijfers van 10% of hoger (er wordt zelfs gesproken over 25-30%) komen van enkele onderzoekers en vaderrechten activisten (Anderson, 2005; Bellis et al., 2005; Gilding 2005, 2009). Echter, er is weinig bewijs met betrekking tot de omvang van vaderlijke discrepantie. Er zijn veel studies gedaan naar niet-vaderschap en allen hebben verschillende uitkomsten met betrekking tot vaderlijke discrepantie. Wanneer er wordt gekeken naar meerdere studies suggereren de cijfers een relatief laag aantal verkeerd toegewezen vaderschappen, in ieder geval in westerse landen, wellicht tussen de één en drie procent (Gilding, 2005). Volgens Anderson (2006) is het percentage vaderlijke discrepantie onder mannen met een hoog vaderschapvertrouwen 1,9%. Het is mogelijk dat hoge percentages vaderlijke discrepantie ontstaan doordat er over het algemeen alleen getest wordt door mannen die twijfels hebben over het biologisch vaderschap.

We kunnen weinig zeggen over de impact die de ontdekking van vaderlijke discrepantie maakt op het dagelijks leven. Wel kunnen we stellen dat de ontdekking van vaderlijke discrepantie invloed zal hebben op de gezinssituatie. Wanneer blijkt dat de vader niet de biologische vader is, zal de ogenschijnlijke genetische relatie tussen broers en zussen en tussen de vader en het nageslacht veranderen (Greene, 1978). Daarnaast moeten we niet alleen denken aan het gezin waarin blijkt dat de vader niet de biologische vader is, maar moet er ook gedacht worden aan naaste familie (grootouders, ooms, tantes, etc.) en de biologische vader van het kind, of kinderen, die wellicht ook een gezin heeft.

1.1.3 Het testen van vaderschap

Om de twijfels over het vaderschap weg te nemen is het mogelijk om een vaderschapstest af te nemen. Een vaderschapstest maakt duidelijk of er ook daadwerkelijk sprake is van een verkeerd toegewezen vaderschap. Sinds eind jaren tachtig van de vorige eeuw hebben DNA-testen een steeds grotere plaats ingenomen in het testen van (niet-)vaderschap (Gilding 2009; Lee, Lee, Park & Hwang, 1999; Morling, Allen, Carracedo, et al., 2003). DNA-testen hebben een grote informatieve waarde in vaderschapstests, mits de onderzoeken correct zijn uitgevoerd en geïnterpreteerd (Morling et al., 2003). Bij het testen van DNA wordt in het lab bij een standaard vaderschapstest het DNA op vijftien tot zeventien plaatsen vergeleken (Heemskerk, 2007). Als er drie of meer verschillen zijn, is de man in kwestie niet de vader. Het DNA bewijsmateriaal wordt uitgevoerd in de veronderstelling dat de personen ten opzichte van elkaar (bijvoorbeeld het kind en de vermoedelijke vader) genetisch niet verwant zijn (Lee et al., 1999). We kunnen dus stellen dat de moderne vaderschapstesten niet het vaderschap bewijzen, in plaats daarvan bewijzen ze 'niet-vaderschap' door mannen uit te sluiten van wie lichamelijke substanties zoals bloedtype, HLA-systeem (Humane Leukocyten Antigenensysteem) of DNA polymorfisme (dit zijn stukken van het DNA die variëren van persoon tot persoon) niet overeenkomen met dat van het kind (Anderson, 2006; Gilding, 2009).

Tegenwoordig zijn er veel mogelijkheden om vaderlijke discrepantie te onthullen. Alleen al binnen de gezondheidszorg zijn er meerdere voorbeelden te noemen waarbij vaderlijke discrepantie onthuld kan worden. Dit komt omdat veel medische tests niet alleen de informatie onthullen waarvoor de tests zijn bestemd. Bij deze tests wordt het vaderschap veelal indirect getest. Vaderlijke discrepantie

kan ontdekt worden tijdens het testen van levende orgaandonoren, genetische counseling, onderzoek naar de vruchtbaarheid van de man, genetica of tweelingstudies (Bellis et al., 2005; Lucast, 2007; Wenk, 2004). Daarnaast maakt strafrechtelijk onderzoek steeds meer gebruik van DNA technieken, maar ook tijdens grote rampen (bijvoorbeeld natuurrampen of terroristische aanvallen) worden er door gezondheidsinstellingen en rechterlijke systemen gebruik gemaakt van genetisch testen om de identiteit vast te stellen van mensen die mogelijk zijn omgekomen en voornamelijk voor de lichamen die niet meer herkenbaar zijn.

De meest toegankelijke manier voor mensen om vaderschap te testen is door een test af te nemen bij een laboratorium of door gebruik te maken van commerciële onderzoekspakketten (ook wel doe-het-zelf-tests of thuistests genoemd). Meerdere website adverteren op het internet met deze service (Bellis et al., 2005). Wanneer je op internet bij de zoekmachine Google de zoekterm *vaderschapstest* intypt krijg je circa 47.000 resultaten (juli, 2010). Onder deze resultaten vallen direct de links van de commerciële bedrijven op, die voor een relatief laag bedrag thuistests aanbieden via het internet.

1.1.3.1 Thuistests in Nederland

In Nederland is het sinds een aantal jaren mogelijk om via het internet een thuistest te bestellen en op die manier een vaderschapstest uit te voeren. In 2001 verscheen de eerste commerciële aanbieder van thuistests in Nederland genaamd BSure (Jansen, 2003; Borgdorff, 2006). BSure is een bedrijf dat als intermediair testen verkoopt, terwijl een laboratorium zorgt voor de uitvoering van de tests. Niet veel later werd het tweede commerciële bedrijf Verilabs opgericht (Jansen, 2003). Ook deze aanbieder van thuistests werkt samen met een laboratorium. De commerciële aanbieders van thuistests op het internet treden vaak op als intermediair, dit in tegenstelling tot niet-commerciële aanbieders van vaderschapstesten zoals Sanquin (voorheen Centrale Laboratorium voor de Bloedbanken) en het FLDO (forensisch laboratorium voor DNA onderzoek) van het Leids Universitair Medisch Centrum. Sanquin en het FLDO zijn in Nederland de enige niet-commerciële instellingen waar je terecht kunt voor een vaderschapstest (Heemskerk, 2007). Deze niet-commerciële bureaus voeren samen jaarlijks tussen de 550 en 800 tests uit (Heemskerk, 2007). Zij testen alleen als de uitslag naar verwachting betrouwbaar en rechtsgeldig is. De commerciële bureaus doen ook tests waaraan het FLDO en Sanquin zich niet wagen (Heemskerk, 2007). Vaak is dat omdat de resultaten onbetrouwbaar zijn, bijvoorbeeld bij het vaststellen of twee personen halfbroers zijn zonder dat het DNA van de moeder beschikbaar is. De commerciële bedrijven maken van dezelfde tests gebruik als de niet-commerciële bedrijven, al bestaan er twijfels of de commerciële bedrijven ook gebruik maken van aanvullende tests als de uitslag niet zeker is (Heemskerk, 2007).

In het algemeen zijn vaderschapstests bij commerciële bureaus goedkoper. Wanneer we kijken naar enkele aanbieders van thuistests op het internet blijkt dat tussen de goedkoopste en de duurste aanbieder het verschil 596,00 euro is (zie tabel 1.1.3.1.1, gebaseerd op de kosten voor de combinatie: 'mogelijke vader, moeder & kind'). Lagere prijzen bij commerciële aanbieders kunnen er toe leiden dat er sneller wordt gekozen voor een vaderschapstest van een commerciële aanbieder. Deze lagere prijzen ontstaan doordat de commerciële bureaus de DNA-testen uit besteden aan laboratoria. De bureaus kunnen een lagere prijs bedingen door verschillende laboratoria tegen elkaar uit te spelen (Heemskerk, 2007). De vraag is of deze commerciële aanbieders voor de lagere prijzen dezelfde kwaliteit en betrouwbaarheid kunnen bieden als de niet-commerciële aanbieders. Commerciële aanbieders vermelden wel de accreditatie van het lab, maar zelf hebben ze die niet. En

dat zou wel moeten; zij zijn een intermediair en zouden ook gecontroleerd moeten worden (Heemskerk, 2007). Daarnaast kunnen we ons afvragen of bij een thuistest wel het DNA van de juiste persoon wordt opgestuurd. Het is voor de 'mogelijke' vader erg makkelijk om te sjoemelen met een thuistest door bijvoorbeeld het DNA van de buurman of vriend op te sturen en op deze manier onder financiële verantwoordelijkheden uit te komen.

Tabel 1.1.3.1.1 Kosten thuistesten gebaseerd op de combinatie 'mogelijke vader, moeder & kind' (prijzen (in euro's), juli 2010 zoals vermeld op de websites, incl. BTW)

	Kosten	Kosten extra persoon	Resultaat (werkdagen)	Zekerheid niet de vader	Zekerheid wel de vader
Niet-commercieel*					
Sanquin	795,-	225,-	15	100%	99,999%
FLDO	Niet mogelijk om een thuistest te bestellen				
Commercieel**					
Verilabs	265,-	125,-	15	100%	Niet vermeld
Consanguinitas	219,-	95,-	15	100%	99,999%
Mijn apotheek	199,-	135,-	5	100%	99,9 %

* www.sanquin.nl www.fldo.nl

** www.verilabs.nl www.consanguinitas.nl www.mijnapotheek.nl

Uit een bevolkingsonderzoek van TNS NIPO (2005) blijkt dat circa 5,5 miljoen Nederlanders (44%) positief oordeelt over vaderschapstests die thuis kunnen worden uitgevoerd, slechts 9% staat hier negatief tegenover. Daarnaast blijkt dat wanneer men zich in een situatie zou bevinden, waarin aan de biologische band met kind en vader wordt getwijfeld, de meerderheid van de Nederlanders *waarschijnlijk* tot *zeker* een vaderschapstest overweegt. Verder blijkt uit dit onderzoek dat de helft van de Nederlanders vindt dat een vader zonder toestemming van de moeder een vaderschapstest mag uitvoeren en dat een thuistest de voorkeur heeft boven een doktersbezoek.

Er is weinig bekend over redenen om al dan niet een vaderschapstest af te nemen. Om uit te zoeken wat mensen drijft om uiteindelijk wel of geen vaderschapstest af te nemen, kunnen we gebruik maken van de Theorie van gepland gedrag (Ajzen, 2002). Dit is één van de meest invloedrijke en populaire conceptuele structuren voor de studie naar gedrag (Ajzen, 2002). In de Theorie van gepland gedrag wordt gesteld dat gedrag het best te voorspellen is door aan mensen te vragen of zij van plan waren om dat gedrag te vertonen: de gedragsintentie (Brug, Assema & Lechner, 2007). Deze gedragsintentie wordt bepaald door een drietal overwegingen: overtuigingen over de waarschijnlijke consequenties of andere eigenschappen van het gedrag (gedragsovertuigingen), overtuigingen over de normatieve verwachtingen van anderen (normatieve overtuigingen), en overtuigingen over de aanwezigheid van factoren die de prestatie van het gedrag kunnen stimuleren of belemmeren (controle overtuigingen) (Ajzen, 2002). Deze drie overtuigingen voorspellen de gedragsintentie, in dit geval de intentie om een vaderschapstest af te nemen.

1.1.4 Gevolgen van vaderschapstests

Er zijn een groot aantal mogelijkheden om achter (niet-)vaderschap te komen (bijvoorbeeld; door middel van vaderschapstests, juridisch onderzoek of onderzoek binnen gezondheidinstellingen). En

met de komst van de thuistests is het mogelijk geworden om in de privésfeer een vaderschapstest af te nemen, waardoor het testen van vaderschap voor particulieren nog makkelijker en toegankelijker is geworden. Vaak worden deze thuistests afgenomen voor de eigen gemoedsrust of als mensen eigenlijk al weten hoe het zit, maar dit bevestigd willen zien (Heemskerk, 2007). Al deze mogelijkheden kunnen er toe leiden dat niet-vaderschap sneller en vaker wordt ontdekt. Toch wordt er weinig aandacht besteed aan de gevolgen van deze onthullingen (Bellis et al., 2005).

De gevolgen van de ontdekking van niet-vaderschap kunnen behoorlijk complex zijn, waarbij er vooral gedacht moet worden aan de gezinsrelatie. De ontdekking van ontrouw en/of niet-vaderschap kan leiden tot het verbreken van de relatie of het huwelijk (Bellis et al., 2005, Draper, 2007). Het verbreken van de relatie kan leiden tot geestelijke gezondheidsproblemen voor beide partners (Bellis et al., 2005; Wade & Pavelin, 2004). Verder verandert de relatie tussen het kind en de vader en de relatie met de naaste familie. De Graaf (2005) stelt dat de gevolgen die voor kinderen in onderzoek gevonden worden betrekking hebben op de schoolprestaties, (wan)gedrag, psychologisch en emotioneel welbevinden, het zelfbeeld en sociale relaties. Bellis et al. (2005) sluiten zich hierbij aan en voegen nog toe dat kinderen ook angst kunnen ervaren. Verder spenderen vaders meer tijd aan hun biologische kinderen en, in het ergste geval, lopen kinderen in families waar de vader niet hun biologische vader is een groter risico op vaderlijk geweld (Bellis et al., 2005). Tot slot heeft vaderlijke discrepantie zelfs al tot rechtszaken geleid in onder andere Engeland en Frankrijk (Draper, 2007). Tijdens deze rechtszaken werd er een schadevergoeding geëist, omdat achteraf bleek dat de vader niet de biologische vader was van het kind. De ethische rechtvaardigingen voor deze schadevergoedingen lijken te zijn gerelateerd aan de financiële kosten voor het opvoeden van kinderen, de inzet in de opvoeding van de kinderen en de emotionele band die is gevormd met de kinderen (Draper, 2007). Samengevat kunnen we stellen dat de onthulling van niet-vaderschap verstrekkende gevolgen kan hebben voor de gezinsrelatie. Hierbij moet niet alleen gedacht worden aan het gezin waarin de vader niet de biologische vader blijkt te zijn, maar ook aan het gezin van de daadwerkelijke biologische vader.

1.2 Probleemstelling

Er is nog maar weinig bekend over twijfels omtrent verwantschap en factoren die een rol spelen in het al dan niet testen van vaderschap. Dit onderzoek is uitgevoerd met als doel meer inzicht te krijgen in de ervaring van vaders en kinderen die met vragen zitten over verwantschap. De volgende probleemstelling is hierdoor ontstaan:

Wat voor invloed hebben twijfels over verwantschap op het dagelijks leven? En welke factoren spelen een rol bij het al dan niet afnemen van een vaderschapstest bij twijfel over verwantschap?

De tweedeling die we zien in de hoofdvraag, vinden we terug in het gehele onderzoek. Bij het deel over twijfels en verwantschap zijn een drietal deelvragen opgesteld en daarnaast is er ook gekeken naar mogelijke verschillen tussen de twee groepen (vaders en kinderen). Bij het deel over vaderschapstests is één deelvraag opgesteld en is er ook gekeken naar verschillen tussen de twee groepen. Tot slot is er nog een deelvraag opgesteld die betrekking heeft op beide onderdelen.

Twijfels en verwantschap:

- Wat voor type verwantschapsvragen zijn er?
- Hoe zijn de twijfels over verwantschap ontstaan?
- Hoe zijn deze twijfels van invloed op het dagelijks leven?
 - Verschillen vaders en kinderen als het gaat om twijfels over verwantschap?

Vaderschapstests:

- Wat zijn de redenen om bij twijfel over verwantschap al dan niet een vaderschapstest af te nemen?
 - Verschillen vaders en kinderen als het om testen van vaderschap gaat?
- Is er samenhang tussen het type verwantschapsvraag, de duur van de twijfels en het al dan niet testen van verwantschap?

2. Methode

In dit hoofdstuk zullen we bespreken hoe het onderzoek is uitgevoerd. In de eerste paragraaf zal ingegaan worden op de respondenten en de procedure. In de daarop volgende paragrafen zullen we de enquête en de data-analyse bespreken.

2.1 Respondenten en procedure

In totaal zijn 36 respondenten gestart met de enquête, hiervan hebben 22 respondenten (61%) de enquête helemaal voltooid. Van deze 36 respondenten hebben vijf personen alleen de demografische variabelen ingevuld, twee personen hebben alleen de eerste vijf vragen beantwoordt en twee personen hebben de demografische variabelen overgeslagen. Bij de verdere bespreking van de resultaten zullen we gebruik maken van een onderzoeksgroep van 29 respondenten. De leeftijd binnen de onderzoeksgroep varieert van 12 tot 69 jaar. Van de totale onderzoeksgroep is 48% man en 45% vrouw. Binnen deze groep bevindt de meerderheid (72%) van de respondenten zich in een relatie (gehuwd, samenwonend of hebben een partner) en heeft 83% een midden (MAVO, HAVO, VWO, MBO) of hoog opleidingsniveau (HBO, WO). Van 7% van de respondenten zijn geen demografische gegevens bekend.

De enquête is via het internet afgenomen. Om aan respondenten te komen is er op verschillende websites een link geplaatst naar de enquête. Er is voor deze manier van data verzamelen gekozen, omdat we niet de beschikking hadden over een bestand met namen en adressen van eventuele respondenten. Via een link kwamen de respondenten vanzelf terecht bij de enquête. Er hebben vier websites meegewerkt aan dit onderzoek door het plaatsen van een link naar de enquête. Deze websites zijn; www.vaderschap.org, www.fiom.nl, www.ikvader.nl en www.verwantschapsvragen.nl van de Stichting Verwantschapsvragen (SVV). Elk van deze websites hebben te maken met verwantschapsvragen, met het vaderschap of beide.

Op de website www.vaderschap.org is in het forum een oproep geplaatst tot het invullen van de enquête. Volgens deze website gaat Vaderschap over het vaderschap. De website moet het gat vullen dat de gangbare publicaties laten vallen door zich hoofdzakelijk op de moeder te richten, maar de website is niet bedoeld als 'anti moederschap' site (www.vaderschap.org, 2010). De website van het Fiom (Federatie van Instellingen voor de Ongehuwde Moeder en haar kind) heeft een oproep tot het invullen van de enquête geplaatst op de homepage van de website onder het kopje actualiteiten. Het uitgangspunt van de Fiom-hulpverlening is de eigen kracht en verantwoordelijkheid van ieder mens en het recht om zelf te beschikken over lijf en leven. Problemen kunnen samenhangen met situaties uit het verleden, met het gezin, de sociale omstandigheden en de cultuur waarin personen zijn opgegroeid, de sekse en de kansen en mogelijkheden die onze samenleving aan vrouwen en mannen biedt (www.fiom.nl, 2010). Verder is er op de website www.ikvader.nl op de homepage een oproep geplaatst tot het invullen van de enquête. Deze website is een informatieve website over het vaderschap. Tot slot heeft de SVV in hun nieuwsbrief ons onderzoek vermeldt samen met de link naar de enquête en is op de homepage ook een kopje geplaatst genaamd 'onderzoek' met daarin de link naar de enquête. De SVV is een stichting die zich bezig houdt met meer bewustwording van de SVV thematiek: verwantschapsvragen. Tevens wil zij een breder draagvlak ervoor bewerkstelligen (www.verwantschapsvragen.nl, 2010).

2.2 Enquête

De enquête is gemaakt en afgenomen via www.surveymonkey.com. De enquête bestaat uit vragen die we speciaal voor dit onderzoek hebben ontwikkeld. In totaal bestaat de enquête uit 26 vragen. Het totale aantal vragen dat een respondent beantwoordt is afhankelijk van de antwoordkeuzes die de respondent maakt. Een aantal vragen moest verplicht beantwoord worden (vragen 5, 11 en 19), omdat de respondenten anders ook vragen zouden beantwoorden die niet aansloten bij eerder gemaakte antwoordkeuzes. De respondent zal hierdoor niet alle vragen beantwoorden. De rest van de vragen kon overgeslagen worden wanneer de respondent zich daar prettiger bij voelde. Voor de vragen is er gebruik gemaakt van open en gesloten vragen. Verder is de enquête in het Nederlands ontwikkeld en ook in het Nederlands afgenomen. De deelname aan het onderzoek was geheel vrijwillig en anoniem.

De enquête is te verdelen in drie onderdelen. Het eerste deel gaat over demografische variabelen. Het tweede deel gaat over twijfels en verwantschap met betrekking tot het vaderschap en in het derde deel wordt ingegaan op het testen van verwantschap (door middel van een vaderschapstest). In de subparagrafen hieronder zal verder ingegaan worden op de verschillende onderdelen van de enquête. De enquête, met de precieze vragen en antwoordkeuzes, is te vinden in de bijlage.

2.2.1 Demografische variabelen

Het eerste onderdeel van de enquête bestaat uit vier vragen. Hierin wordt gevraagd naar geslacht, leeftijd, hoogst afgeronde of huidige opleidingsniveau en burgerlijke staat.

2.2.2 Vragen omtrent twijfels en verwantschap met betrekking tot het vaderschap

In het tweede deel van de enquête worden er vragen gesteld over twijfels en verwantschap. Dit deel van de enquête bestaat uit zes vragen. Bij deze vragen is er geen gebruik gemaakt van een achterliggende theorie. Als eerste is er aan de respondent gevraagd wat voor twijfels hij of zij heeft over verwantschap (bijvoorbeeld over de vader of over een kind). Aan de hand van het type twijfels is het mogelijk om de respondenten te verdelen in verschillende groepen. Wanneer de respondent aangeeft dat hij een vader is met twijfels over een kind, wordt er ook gevraagd naar de leeftijd van het kind. Vervolgens is er aan elke respondent gevraagd naar de duur van de twijfels over verwantschap. Gevolgd door een vraag over de belemmering die de respondenten ervaren in het dagelijks leven door twijfels over verwantschap. Bij deze vraag is door middel van een open vraag gevraagd een toelichting te geven in welk opzicht deze twijfels invloed hadden op de kwaliteit van leven. Vervolgens is er gevraagd wat de aanleiding was voor de twijfels over verwantschap. Bij deze vraag was het mogelijk om uit bestaande antwoorden te kiezen, maar kon de respondent ook zelf iets invullen (open vraag). Tot slot is er gevraagd of de twijfels ook gedeeld waren met een aantal personen in de omgeving.

2.2.3 Vragen omtrent vaderschapstests

In het laatste deel van de enquête worden er vragen gesteld over vaderschapstests. In totaal bestaat dit onderdeel uit zestien vragen. In dit onderdeel is er bij een tweetal vragen gebruik gemaakt van de Theorie van gepland gedrag (Ajzen, 2002). Als eerste is er aan de respondenten gevraagd of zij een vaderschapstest hebben afgenomen. Dit maakt het mogelijk om de respondenten te verdelen in een groep die wel een test heeft afgenomen en een groep die geen test heeft afgenomen. Bij deze vraag is er gevraagd een toelichting te geven bij het gekozen antwoord. Aan de respondenten die wel een vaderschapstest hebben afgenomen is vervolgens gevraagd wat de uiteindelijke motivatie was om een test af te nemen. Bij deze vraag kon de respondent nog andere

motieven toevoegen wanneer deze niet bij de antwoordkeuzes stonden. Daarna is gevraagd waar zij een test hebben gedaan. Verder is er aan iedere respondent gevraagd hoe ze aan informatie over vaderschapstests zijn gekomen.

Vervolgens zijn er elf stellingen gegeven over vaderschapstests. Deze stellingen hebben betrekking op de *attitude* en *eigen-effectiviteitsverwachting*, hierbij is gebruik gemaakt van de Theorie van gepland gedrag van Ajzen (2002). De stellingen over *attitude* bestaan uit zeven items met een α van .82. We houden een α van meer dan .60 aan als voldoende (lager dan deze waarde meten de items waarschijnlijk meer dan één begrip) (Stokking, 1998). Dat betekent dat de Cronbach Alpha bij deze stellingen hoog genoeg is. Een voorbeeld van een stelling is: Vaderschapstesten zijn betrouwbaar. De stellingen konden beantwoord worden op een vijf-punts Likertschaal (van helemaal mee oneens tot helemaal mee eens). De stellingen over de *eigen-effectiviteitsverwachting* bestaan uit vier items met een α van .68. De Cronbach Alpha bij deze stelling is voldoende hoog. Om de *subjectieve norm* te meten is er aan de respondenten gevraagd of een aantal personen uit hun omgeving ze gestimuleerd heeft om een test af te nemen.

Hierna volgde een vraag over de tijdsduur die de respondenten hebben getwijfeld over het al dan niet afnemen van een vaderschapstest. Hierbij was het mogelijk om een toelichting te geven bij het gekozen antwoord. De volgende vraag gaat over aspecten die de respondent mogelijk bezig hebben gehouden tijdens het twijfelen over het al dan niet afnemen van een test. Bij deze vraag was het mogelijk om eventueel ontbrekende aspecten toe te voegen (open vraag). Vervolgens is er gevraagd of iemand uit de omgeving van de respondent op de hoogte was dat hij of zij een test ging afnemen. Aan de respondenten die wel een vaderschapstest hebben afgenomen is verder nog gevraagd wat het resultaat was van de test, of zij het resultaat hadden verwacht, of zij het resultaat besproken hebben met iemand en of ze spijt hebben van de test. Bij de laatste vraag is er gevraagd om een toelichting te geven bij het gekozen antwoord. Aan de respondenten die geen test hebben afgenomen is gevraagd hoe waarschijnlijk zij het achten dat zij in de toekomst alsnog een test afnemen. Tot slot is er aan alle respondenten gevraagd of vinden dat er standaard bij de geboorte een vaderschapstest afgenomen moet worden.

2.3 Data-analyse

De verkregen data zal bestaan uit open en gesloten vragen. Bij de analyse van de gesloten vragen is er gebruik gemaakt van SPSS. In SPSS is er voornamelijk gebruik gemaakt van Frequencies en Descriptives om de verdeling van de variabelen weer te geven. Daarnaast is er voor de vragen waarbij meerdere antwoorden mogelijk waren gebruik gemaakt van Multiple respons en de bijhorende Frequencies en Crosstabs. Verder is er ook gebruik gemaakt van Reliability analysis voor de Cronbach Alpha's en Split file om de data in groepen te verdelen en aan de hand van deze groepen de data te vergelijken. Bij de open vragen is er gekeken naar de antwoorden die inhoudelijk overeenkomen en deze zijn bij elkaar opgeteld.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk zullen we ingaan op de resultaten die zijn verkregen uit het onderzoek. Om een duidelijk beeld te krijgen van de onderzoeksgroep zal in paragraaf 3.1 ingegaan worden op de kenmerken van deze groep. In paragraaf 3.2 zal er ingegaan worden op de resultaten van de vragen omtrent twijfels en verwantschap, en in paragraaf 3.3 zullen de resultaten van de vragen omtrent vaderschapstest besproken worden.

3.1 Beschrijving van de demografische variabelen

In tabel 3.1.1 is een overzicht gegeven van alle demografische variabelen in de onderzoeksgroep. In de tabel zien we dat 48% van de onderzoeksgroep bestaat uit mannen. Verder zien we dat de gemiddelde leeftijd 42 jaar is. De meeste respondenten hebben een midden (MAVO, HAVO, VWO, MBO) of hoog (HBO, WO) opleidingsniveau. En 72% van de respondenten bevinden zich in een relatie.

Tabel 3.1.1 Overzicht demografische variabelen (n= 29)

		n	%
Geslacht	Man	14	48
	Vrouw	13	45
	Onbekend	2	7
Opleidingsniveau	Lagere school	-	-
	LBO	3	10
	MAVO	-	-
	HAVO	-	-
	VWO	1	3
	MBO	8	28
	HBO	11	38
	WO	4	14
	Onbekend	2	7
Burgerlijke staat	Gehuwd	12	42
	Samenwonend	8	28
	Partner, niet samenwonend	1	3
	Ongehuwd	3	10
	Gescheiden	3	10
	Weduwe of weduwnaar	-	-
Onbekend	2	7	
Leeftijd (gem., SD)	(n=27)	41,7	14,3

3.2 Twijfels en verwantschap

De onderzoeksgroep is te verdelen in verschillende groepen aan de hand van het type verwantschapsvraag die de respondent heeft. Tabel 3.2.1 laat zien dat het merendeel van de onderzoeksgroep bestaat uit kinderen (verwantschapsvragen type 1 en 4) die twijfels hebben of hadden over het biologisch vaderschap. Verder is er van twee respondenten wel het type verwantschapsvraag bekend, maar niet het geslacht. En bij één respondent komt het geslacht niet overeen met het type verwantschapsvraag (type 2).

De respondenten die gekozen hebben voor het type verwantschapsvraag *Anders, namelijk*, geven zeer uiteenlopende redenen op waarom zij twijfels en vragen hebben over het biologisch

vaderschap. Eén van de respondenten met dit type verwantschapsvraag legt duidelijk uit waarom er twijfels zijn over het biologisch vaderschap: *‘Ik had van jongs af het gevoel dat ik aan de verkeerde tafel zat. “Hoe ben ik in godsnaam hier terecht gekomen”, heb ik vaak gedacht. Ook had ik al jong (vanaf ongeveer 6 jaar) het besef dat mijn vader nooit blij met mij geweest is. Maar ja, het was oorlogstijd toen ik geboren ben en mijn fantasieën gingen ook wel in de richting van ouders die mij mogelijk achtergelaten hadden’*. De respondenten met een verwantschapsvraag over hun biologische vader, hebben vragen over een vader met wie zij niet zijn opgegroeid. Verder vragen respondenten met dit type verwantschapsvraag zich af of zij dezelfde biologische vader hebben als hun broer of zus.

Tabel 3.2.1 Overzicht type verwantschapsvragen (n= 29)

Type verwantschapsvraag	Man	Vrouw	Onbekend	Totaal	
	n	n	n	n	%
Type 1: Ik twijfel(de) of de man die mij opvoedt/heeft opgevoed mijn biologische vader is	3	8	1	12	41
Type 2: Ik twijfel(de) of ik de biologische vader ben van een kind dat ik opvoed	5	1	1	7	24
Type 3: Ik twijfel(de) of ik de biologische vader ben van een kind dat ik NIET opvoed	2	0	-	2	7
Type 4: Anders, namelijk: Vragen over broer of zus (n=3) Vragen over de biologische vader (n=3) (valt niet onder type 1) Vragen over de vader en de moeder (n=1) Onbekend (n=1)	4	4	-	8	28

Twijfels over verwantschap kunnen door meerdere factoren ontstaan. Binnen de onderzoeksgroep geeft de meerderheid aan dat het gedrag van de moeder heeft gezorgd voor twijfels over verwantschap (zie tabel 3.2.2). Verder wordt het gedrag en uiterlijk van de vader en gedrag of uitlatingen uit de omgeving vaak genoemd als aanleiding voor de twijfels. Door één respondent is het volgende ingevuld: *‘Mijn eigen uiterlijk, persoonlijkheid, interesses wat totaal anders is dan de broers en zussen waarmee ik ben opgegroeid. Totaal ander denk niveau en innerlijke krachten etc. Zelfs anders dan neven, nichten en verdere familie. Het contact wat ik had met mijn opvoed vader was anders/afstandelijker dan de broers en zussen waarmee ik ben opgegroeid’*. Door de groep kinderen wordt het vaakst aangegeven dat het gedrag van de moeder en het gedrag en uiterlijk van de vader de aanleiding waren van de twijfels. Vaders geven vaak aan dat het gedrag en uiterlijk van het kind de aanleiding was voor de twijfels. De omgeving als aanleiding van de twijfels wordt bij elk type verwantschapsvraag ongeveer even vaak genoemd.

Verder blijkt dat de respondenten hun twijfels eerder delen met de moeder van het kind waarover zij twijfels hebben of de eigen moeder (afhankelijk van het type verwantschapsvraag), een goede vriend(in) of een familielid. Wanneer we kijken naar de groep kinderen en de groep vaders, dan zien we weinig verschil tussen deze groepen. Kinderen lijken de twijfels iets sneller te delen met de moeder en vaders lijken de twijfels iets sneller te delen met een familielid.

Tabel 3.2.2 Aanleiding van twijfels over verwantschap (meerdere antwoorden mogelijk) (n= 27)

Wat heeft gezorgd voor twijfels over verwantschap?	%
Het gedrag van de moeder	44
Iets anders, namelijk:	30
Eigen onzekerheid	
Een niet te omschrijven gevoel	
Een andere persoonlijkheid dan broers/zussen	
Het gedrag en/of uiterlijk van de vader waarover de verwantschapsvraag gaat	26
Gedrag of uitlatingen van mensen uit uw omgeving	26
Het gedrag en/of uiterlijk van het kind over waarover verwantschapsvraag gaat	15

De meerderheid van de respondenten geeft aan al langer dan een jaar twijfels te hebben of heeft al langer dan een jaar twijfels gehad (tabel 3.2.3). De meerderheid van de kinderen heeft deze twijfels al langer dan een jaar of heeft deze twijfels langer dan een jaar gehad. Vaders met twijfels over een kind dat zij opvoeden geven het vaakst aan dat deze twijfels een tijdje (tussen de 1-12 maanden) duren. Binnen deze groep vaders is 57% van de kinderen jonger dan één jaar. Vaders met twijfels over een kind dat zij *niet* opvoeden geven aan dat deze twijfels langer dan een jaar duren.

Tabel 3.2.3 Duur van twijfels bij de respondenten (n= 28)

Hoe lang twijfelt u al of heeft u getwijfeld?	n	%
Kort (korter dan 1 maand)	1	4
Een tijdje (tussen de 1-12 maanden)	6	21
Langer dan een jaar	21	75

Tabel 3.2.4 Belemmering in het dagelijks leven (n= 27)

In hoeverre wordt of werd u in uw dagelijks leven belemmerd door uw twijfels over verwantschap?	n	%
Nauwelijks belemmerd	12	44
Enigszins belemmerd	5	19
Behoorlijk belemmerd	8	30
Zeer ernstig belemmerd	2	7

Er is gevraagd of de twijfels over verwantschap een belemmering vormen in het dagelijks leven. Uit deze vraag blijkt dat twijfels over verwantschap nauwelijks een belemmering vormen in het dagelijks leven van de grootste groep respondenten (tabel 3.2.4). Echter, het blijkt dat 37% van de respondenten toch behoorlijk tot zeer ernstig belemmerd worden in het dagelijks leven. Als we kijken naar de verschillen tussen vaders en kinderen blijkt dat vaders voornamelijk geantwoord hebben met nauwelijks en enigszins belemmerd. Door kinderen wordt veel vaker ingevuld dat zij een behoorlijk belemmering ervaren in het dagelijks leven door de twijfels over verwantschap. Een aantal respondenten heeft bij deze vraag een toelichting gegeven. Wanneer we deze toelichtingen samenvatten komt naar voren dat deze twijfels invloed hebben op de vorming van de eigen identiteit en dat het bepalend is voor (heeft invloed op) een deel van het leven van de respondenten.

3.3 Vaderschapstests

Aan de respondenten is gevraagd of zij een vaderschapstest hebben gedaan. Van alle respondenten heeft een minderheid ook daadwerkelijk een vaderschapstest afgenomen (tabel 3.3.1). Bij deze vraag was het mogelijk om een toelichting te geven bij het gekozen antwoord. Niet alle respondenten hebben dit ook daadwerkelijk gedaan. In totaal hebben acht personen een toelichting gegeven (tabel 3.3.1). Uit deze toelichtingen blijkt dat er zeer uiteenlopende redenen zijn om een vaderschapstest wel of juist niet af te nemen. In een toelichting schrijft een respondent: *‘Uit loyaliteit naar mijn vader, die sterk hoopt dat ik toch van hem ben, laten we de vraag in het midden liggen’*. Ondanks de twijfels over verwantschap is het voor de respondenten toch belangrijk wat anderen in hun omgeving vinden van de vaderschapstest. Verder blijkt dat kinderen ook na het overlijden van bijvoorbeeld de moeder of de biologische vader alsnog een vaderschapstest afnemen om te achter halen wie nu daadwerkelijk de biologische vader is.

Tabel 3.3.1 Aantal respondenten dat een vaderschapstest heeft afgenomen (n= 27)

Heeft u een vaderschapstest afgenomen?	n	%
Ja	6	22
Nee, maar wel overwogen	7	26
Nee, en ook nooit overwogen	14	52
Toelichting bij deze vraag:		
Rekening houden met iemand uit de omgeving	2	
De biologische vader is niet op de hoogte van het kind	1	
Meerdere mogelijke vaders	1	
Na het overlijden van iemand uit de omgeving een vaderschapstest afgenomen	2	
Niet een vaderschapstest afgenomen, maar wel overwogen	2	

Om een beeld te vormen van de verschillende groepen (wel getest, niet getest maar wel overwogen en niet getest en ook nooit overwogen) is tabel 3.3.2 gemaakt. De verschillende groepen die zijn weergegeven in de tabel bestaan uit zeer kleine aantallen. De tabel laat zien dat het merendeel van de groep die wel een vaderschapstest heeft afgenomen bestaat uit kinderen met het type verwantschapsvraag *Ik twijfel(de) of de man die mij opvoedt/heeft opgevoed mijn biologische vader is*. Verder zien we dat de gemiddelde leeftijd in de groep ‘wel getest’ hoger ligt dan in de andere twee groepen.

Tabel 3.3.2 Kenmerken voor de groep respondenten die een test heeft afgenomen, de groep die geen test heeft afgenomen, maar wel een test heeft overwogen en de groep die nooit een test heeft overwogen (n= 27)

	Wel getest n= 6	Wel overwogen n= 7	Niet overwogen n= 14
Geslacht:			
Man	3	2	8
Vrouw	2	5	5
Onbekend	1	-	1
Type verwantschapsvraag:			
Ik twijfel(de) of de man die mij opvoedt/heeft opgevoed mijn biologische vader is	5	3	4
Ik twijfel(de) of ik de biologische vader ben van een kind dat ik opvoed	1	2	4
Ik twijfel(de) of ik de biologische vader ben van een kind dat ik NIET opvoed	-	-	2
Anders, namelijk	-	2	4
Leeftijd (gem.)	48,2	37,1	41,9
Opleidingsniveau (1-8)	6,0	6,4	6,2
Burgerlijke staat (% dat zich in een relatie bevindt)	80	86	77

Aan de respondenten die wel een test hebben afgenomen is gevraagd wat de uiteindelijke motivatie was om een vaderschapstest af te nemen. Uit tabel 3.3.3 blijkt dat geruststellen van de eigen twijfels de meest belangrijke reden is om een vaderschapstest af te nemen. Een respondent voegt hieraan nog het volgende toe: *‘Een soort bevestiging voor iemand/enkele mensen van mijn biologische familie. Deze bevestiging voelde voor mezelf op één of andere manier het bewijs dat ik er mocht zijn’.*

Tabel 3.3.3 Motivatie om een test af te nemen (n= 6)

Wat was uw uiteindelijke motivatie om een vaderschapstest af te nemen?	gem.*	SD
Geruststellen van mijn twijfels omtrent verwantschapsvragen	1,4	0,9
Ontrouw van de partner	1,7	1,2
Medische redenen (bv. erfelijke ziekten en aandoeningen)	2,0	1,2
Contact met betrekking tot het kind of de vader	2,5	0,6
Financiële verantwoordelijkheid (bv. alimentatie)	2,8	0,5
Andere motieven		
Een bevestiging (n= 1)		

* 1=Ja; 2= Enigszins; 3= Nee

Verder is er ook gevraagd waar de respondenten een vaderschapstest hebben gedaan. In deze groep hebben drie personen een vaderschapstest afgenomen bij een gespecialiseerd laboratorium. Dit zijn alle drie kinderen met vragen over hun biologische vader. Twee personen hebben een thuistest besteld via het internet (een vader en een kind) en is één iemand (een kind) bij een specialist geweest. De respondenten hebben ieder iemand in hun omgeving op de hoogte gesteld van de vaderschapstest. Twee van de zes respondenten geven aan dat zij het resultaat van de vaderschapstest *niet* hadden verwacht. Daarnaast geven de respondenten, op één na, aan dat zij het

resultaat van de test besproken hebben met iemand uit hun omgeving. Tot slot, geven vijf respondenten aan dat zij juist blij zijn dat zij een vaderschapstest hebben gedaan. Eén respondent voegt hier iets aan toe: *‘Een bevestiging van een vermoeden waardoor de twijfel is weg genomen’*. Eén respondent geeft aan af en toe twijfels te hebben of hij/zij er wel goed aan heeft gedaan om een vaderschapstest af te nemen.

Van deze respondenten die geen vaderschapstest hebben afgenomen is bekend hoe waarschijnlijk zij het achten dat zij in de toekomst alsnog een vaderschapstest afnemen. De meerderheid van de respondenten geeft aan dat zij dit zeer onwaarschijnlijk achten. Tussen vaders en kinderen is geen verschil te vinden in antwoordkeuze.

Er zijn verschillende manieren om aan informatie te komen over vaderschapstest. De meerderheid van de respondenten die op zoek is geweest naar informatie heeft gebruik gemaakt van het internet (40%), gevolgd door informeren bij de huisarts en de omgeving (beide 8%) of bij een gespecialiseerd laboratorium (4%). De respondenten die wel een test overwogen hebben, hebben het vaakst gebruik gemaakt van het internet.

Tabel 3.3.4 Omgeving van de respondent (n= 24)

Hebben onderstaande personen u gestimuleerd om een vaderschapstest af te nemen?	N.v.t.	Ja	Nee	Niet op de hoogte
Een familielid	7	7	8	1
Een goede vriend(in)	8	4	10	-
De moeder	6	3	12	1
De vader waarover de twijfels gaan	10	2	7	3
Het kind waarover de twijfels gaan	12	1	7	-
Uw huisarts	9	1	10	2

In tabel 3.3.4 zien we dat de respondenten vaker niet dan wel gestimuleerd worden door de omgeving om een vaderschapstest af te nemen. Hierbij moeten we niet vergeten dat er binnen de onderzoeksgroep maar zes respondenten uiteindelijk een vaderschapstest hebben afgenomen en zeven respondenten een vaderschapstest hebben overwogen (zie tabel 3.3.1). Van de respondenten geven er dertien aan getwijfeld te hebben over de afname van een vaderschapstest. De duur van deze twijfels variëren van korter dan één maand (vijf respondenten), naar tussen de 1-12 maanden (zes respondenten) tot langer dan één jaar (twee respondenten). De respondenten die wel een test hebben overwogen geven het vaakst aan dat zij een tijdje hebben getwijfeld.

Tabel 3.3.5 Wat houdt of hield respondenten bezig tijdens het twijfelen over het al dan niet afnemen van een test (n= 13)

	Wel getest n= 6		Wel overwogen n= 7	
	gem.*	SD	gem.*	SD
Mogelijke consequenties	2,3	0,8	2,5	0,8
Onvoldoende kennis of informatie	2,3	1,0	2,4	0,9
Angst voor het resultaat van de test	2,5	0,8	2,2	1,0
Afkeuring door belangrijke naasten	2,5	0,8	2,6	0,9
Kosten van een vaderschapstest	2,5	0,8	1,4	0,9
De kwaliteit en betrouwbaarheid	2,5	1,1	2,2	1,1

* 1= Ja; 2= Enigszins; 3= Nee

Het blijkt dat de respondenten die wel een test hebben afgenomen weinig getwijfeld hebben over de aspecten in tabel 3.3.5. De respondenten die wel een test overwogen hebben, hebben zich vooral bezig gehouden met de kosten van een test. Verder laat de tabel zien dat de groep die wel een test heeft overwogen zich meer bezig houdt of heeft gehouden met de aspecten in de tabel dan de groep die uiteindelijk wel test heeft afgenomen.

In tabel 3.3.6 staan een aantal die gaan over de attitude en eigen-effectiviteitsverwachting van de respondenten. Enkele gemiddelden van de groepen zijn opvallend en zullen kort besproken worden. Als eerste valt op dat de groep 'wel overwogen' hoger scoort op de stelling *vaderschapstesten zijn betrouwbaar* dan de groep 'wel getest'. Verder is de groep 'wel getest' het meer mee oneens met de stelling *vaderschapstesten zijn duur*. De groep 'wel overwogen' is het van alle drie de groepen het meest eens met de stelling *het uitvoeren van een vaderschapstest kost veel tijd*. De groep 'wel getest' is het minst eens met de stelling dat het internet een betrouwbare bron is voor informatie. De groepen die niet een test hebben afgenomen vinden het uitvoeren van een vaderschapstest moeilijker dan de groep die wel getest heeft (*het uitvoeren van vaderschapstesten is moeilijk*). De groep 'wel overwogen' vindt dat zij moeilijk aan een vaderschapstest kunnen komen (*ik kan makkelijk aan een vaderschapstest komen*) en de groep 'niet overwogen' heeft de meeste moeite met het afnemen van een vaderschapstest (*ik zou geen moeite hebben met het afnemen van een vaderschapstest*). Bij deze stelling valt ook op dat de groep 'wel overwogen' minder moeite heeft met het afnemen van een vaderschapstest dan de groep 'wel getest'. Tot slot valt op dat in de groep 'niet overwogen' de standaarddeviaties een stuk kleiner zijn dan in de andere groepen.

Tabel 3.3.6 Overzicht attitude en eigen-effectiviteitsverwachting voor de groep de wel een test heeft afgenomen en die geen test heeft afgenomen maar wel heeft overwogen en die niet een test heeft afgenomen en ook nooit heeft overwogen (n= 27)

	Wel getest (n=6)		Wel overwogen (n=7)		Niet overwogen (n=14)	
	gem.*	SD	gem.*	SD	gem.*	SD
Attitude						
Vaderschapstesten zijn betrouwbaar	3,5	1,4	4,2	0,8	3,6	0,7
Vaderschapstesten zijn gemakkelijk om uit te voeren	3,8	1,6	3,7	1,2	3,2	1,0
Vaderschapstesten zijn duur**	4,0	1,3	3,2	1,2	3,7	0,8
De kwaliteit van vaderschapstesten is hoog	3,3	1,4	3,5	0,8	3,5	0,7
Het uitvoeren van een vaderschapstest kost veel tijd**	3,5	1,8	2,5	1,1	3,1	0,8
Het duurt lang voordat de uitslag van de vaderschapstest bekend is**	3,5	1,8	3,2	0,8	3,3	0,5
Het internet is een betrouwbare bron om informatie over vaderschapstesten te verkrijgen	2,8	1,3	3,8	1,0	3,6	0,7
Eigen-effectiviteitsverwachting						
Het uitvoeren van vaderschapstesten is moeilijk**	3,3	1,6	2,5	1,2	2,8	0,8
Ik kan makkelijk aan een vaderschapstest komen	3,3	1,5	2,8	1,6	3,3	0,8
Het is voor mij niet moeilijk om informatie te zoeken over vaderschapstesten	3,5	1,5	4,0	1,1	3,6	0,7
Ik zou geen moeite hebben met het afnemen van een vaderschapstest	3,8	1,6	4,0	1,5	2,9	1,2

* 1= Helemaal mee oneens; 2= Mee oneens; 3= Neutraal; 4= Mee eens; 5= Helemaal mee eens

** Voordat de scores worden meegenomen, voor de gemiddelden en standaarddeviaties, werden de antwoorden op deze items gespiegeld, zodat een hogere score een positieve attitude en eigen-effectiviteitsverwachting is.

Als laatste is aan de respondenten gevraagd of zij vinden dat er standaard bij de geboorte een vaderschapstest afgenomen moet worden. Precies de helft (50%) van de respondenten vindt dat er ook daadwerkelijk een vaderschapstest afgenomen moet worden bij de geboorte. Hierbij is er weinig verschil tussen vaders en kinderen. Een reactie bij deze vraag is: *'Alle leven draagt bepaalde risico's in zich. Een mens heeft eigen verantwoording hoe te leven. Voor mezelf kan ik alleen zeggen, dat het misschien niet zo belangrijk is wie je opvoedt als er maar van je gehouden wordt. Maar ieder mens heeft wel het recht om vanaf een bepaalde leeftijd te weten van wie je biologisch afstamt. Je kunt jezelf niet plaatsen in deze wereld als die informatie ontbreekt. Er speelt iets in je onbewuste van gebrek aan herkenning, van vervreemding. Zo'n programma als "Spoorloos" is er niet voor niets. Je voelt je echt zonder sporen'*

4. Discussie

In dit hoofdstuk zullen we de eerder geformuleerde deelvragen proberen te beantwoorden, gevolgd door de probleemstelling die in dit onderzoek centraal stond. Verder zullen we ons richten op de beperkingen van het onderzoek. Voordat we beginnen met het beantwoorden van de deelvragen willen we nog enkele opmerkingen maken over de onderzoeksgroep. Ten eerste is er in dit onderzoek sprake van een beperkt aantal respondenten. Ten tweede is de gemiddelde leeftijd (42 jaar) in de onderzoeksgroep redelijk hoog. En ten derde bevinden zich in deze onderzoeksgroep meer kinderen dan vaders. Kortom, in de onderzoeksgroep vinden we veel volwassenen met vragen over hun eigen afkomst. We zullen nu verder gaan met de deelvragen.

4.1 Twijfels en verwantschap

Bij dit onderdeel van het onderzoek waren er een drietal deelvragen opgesteld en daarnaast is er ook nog gekeken of er bij deze deelvragen een verschil bestaat tussen vaders en kinderen. In de subparagrafen die volgen zullen de deelvragen beantwoord worden.

4.1.1 Wat voor type verwantschapsvragen zijn er?

Uit de resultaten blijkt dat er bij verwantschapsvragen over het biologisch vaderschap grofweg vijf type vragen zijn te onderscheiden. Deze verwantschapsvragen hebben betrekking op kinderen of op vaders. De vragen die bij een kind kunnen ontstaan zijn te splitsen in twee hoofdvragen. In de eerste plaats kunnen deze vragen gaan over een man die mogelijk niet de biologische vader is, maar die het kind wel opvoedt of heeft opgevoed. In de tweede plaats kunnen deze vragen gaan over een man die mogelijk de biologische vader is van het kind, maar deze man is nooit betrokken geweest bij de opvoeding en heeft wellicht geen idee van het bestaan van het kind. Bij vaders zijn ook twee type hoofdvragen te onderscheiden. De vragen kunnen betrekking hebben op een kind dat zij wel opvoeden, maar waar zij mogelijk niet de biologische vader van zijn. Of kunnen gaan over een kind dat zij niet opvoeden maar waar zij mogelijk wel de biologische vader van zijn. Daarnaast is er ook nog sprake van een 'rest'-categorie waarin vooral vragen naar voren komen over de biologische vader van een familielid. Hierbij kan gedacht worden aan de vraag: 'Ik vraag mij af of mijn vader ook de biologische vader is van mijn zus'. Het is mogelijk dat er binnen deze typen verwantschapsvragen verschillende variaties bestaan.

In onderzoek staat vaak de vader centraal als het gaat over vaderlijke discrepantie (Anderson, 2006; Anderson et al., 2007; Bellis et al., 2005; Draper, 2005). Bijvoorbeeld, in het artikel van Draper (2005) over schadevergoedingen bij niet-vaderschap wordt voornamelijk gesproken over vaders. Daarnaast valt op dat de veel gebruikte termen in de literatuur betrekking hebben op de vader. Hierbij moeten we denken aan termen als; *paternity confidence* (Anderson, 2006), *paternity* (Anderson, 2006, 2007), *paternal discrepancy* (Bellis et al., 2005), *paternity fraud* en *misattributed paternity* (Draper, 2005). Al deze termen hebben betrekking op de vraag of de vader wel daadwerkelijk de biologische vader is van een kind dat hij opvoedt of heeft opgevoed. Hierdoor wordt voornamelijk de kant van de vaders belicht en komen kinderen nauwelijks aan bod wanneer we het hebben over vaderlijke discrepantie. Dit onderzoek toont aan dat er wel degelijk sprake is van een grote groep kinderen die vragen hebben over hun biologische vader en dat deze kant van het verhaal wel degelijk belicht moet worden.

4.1.2 Hoe zijn de twijfels over verwantschap ontstaan?

Het blijkt dat twijfels over verwantschap vooral ontstaan door het gedrag van de moeder. Daarnaast wordt het uiterlijk en gedrag van de vader samen met uitlatingen uit de omgeving regelmatig genoemd als aanleiding voor de twijfels over verwantschap.

In de literatuur vinden we dat twijfels kunnen ontstaan door indirecte aanwijzingen zoals trouw van de partner of de gelijkenis van het kind (Anderson, 2006). Trouw van de partner is te plaatsen onder het gedrag van de moeder. In dit onderzoek lijkt er samenhang te bestaan tussen het gedrag van de moeder en twijfels over verwantschap. Het gedrag of uiterlijk van het kind wordt in dit onderzoek in mindere mate genoemd als aanleiding voor de twijfels over verwantschap. De grote groep kinderen in dit onderzoek vormt hier waarschijnlijk de verklaring voor. Met de gelijkenis van het kind kan echter ook het uiterlijk van de vader bedoeld worden (in hoeverre lijken vader en kind op elkaar). Wanneer we 'de gelijkenis van het kind' op die manier interpreteren kunnen we stellen dat de indirecte aanwijzingen die genoemd worden in de literatuur ook terug zijn gevonden in dit onderzoek. Daarnaast blijkt dat er ook een grote rol is weggelegd voor de omgeving waarin de vaders en de kinderen zich bevinden.

4.1.3 Hoe zijn deze twijfels van invloed op het dagelijks leven?

Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat twijfels over verwantschap weinig invloed hebben op het dagelijks leven voor de grootste groep respondenten.

In de literatuur is er weinig te vinden over de invloed van twijfels over verwantschap op het dagelijks leven. Een enkele keer komt naar voren dat dit invloed kan hebben op de gezinssituatie (Bellis et al., 2005). En kan de onthulling van niet-vaderschap de ogenschijnlijke relatie tussen broers en zussen en tussen de vader en het nageslacht veranderen (Greene, 1978). Bij het antwoord op deze deelvraag moet nog één opmerking geplaatst worden. De meerderheid van de respondenten zegt dat de twijfels over verwantschap weinig invloed hebben op het dagelijks leven. Echter, er is ook een (kleinere) groep die wel een behoorlijke belemmering ervaart in het dagelijks leven door twijfels over verwantschap. In deze groep vinden we veel kinderen. Voor kinderen blijkt dat twijfels over verwantschap kunnen zorgen voor problemen in de vorming van de eigen identiteit.

4.1.4 Verschillen vaders en kinderen als het gaat om twijfels over verwantschap?

Uit dit onderzoek blijkt dat kinderen vaak aangeven dat het gedrag van de moeder en het gedrag en uiterlijk van de vader aanleiding was voor de twijfels over verwantschap. Bij vaders zorgt het gedrag en uiterlijk van het kind vaak voor twijfels, maar spelen er, vaker dan bij kinderen, ook nog andere factoren mee zoals de omgeving en het gedrag van de moeder. Kinderen delen hun twijfels iets vaker met de moeder en vaders delen hun twijfels iets vaker met een familielid. Vaker wordt er door vaders korter getwijfeld, maar er zitten ook vaders in de onderzoeksgroep met kinderen jonger dan één jaar. Er wordt voornamelijk langer dan een jaar getwijfeld door vaders en kinderen. Daarnaast ervaren kinderen meer belemmering in het dagelijks leven door twijfels over verwantschap dan vaders. Wat vooral naar voren komt in deze vergelijking (in deze onderzoeksgroep) is dat kinderen meer hinder lijken ondervinden door twijfels over verwantschap dan vaders.

Er is in de literatuur niets geschreven over (mogelijke) verschillen tussen vaders en kinderen als het gaat om twijfels over verwantschap. Daarom is bij het beantwoorden van deze deelvraag alleen gebruik gemaakt van resultaten uit dit onderzoek.

4.2 Vaderschapstests

Bij dit onderdeel van het onderzoek was er één deelvraag opgesteld en bij deze deelvraag is er gekeken of er een verschil bestaat tussen vaders en kinderen. Daarnaast is er ook nog een deelvraag opgesteld die betrekking heeft op beide onderdelen van het onderzoek. In de subparagrafen die volgen zullen de deelvragen beantwoord worden.

4.2.1 Wat zijn de redenen om bij twijfel over verwantschap al dan niet een vaderschapstest af te nemen?

Respondenten die een test hebben afgenomen zeggen dat geruststellen van de eigen twijfels, medische redenen en ontrouw van de partner hen gemotiveerd hebben om uiteindelijk een vaderschapstest af te nemen. Door een aantal respondenten, dat niet getest heeft, is aangegeven dat zij juist geen test hebben gedaan, omdat een ander (bijvoorbeeld de vader of zus) geen behoefte heeft of had aan een vaderschapstest. Wanneer we kijken naar de attitude en eigen-effectiviteitsverwachting van de respondenten ten aanzien van vaderschapstest valt op dat de groep die wel een vaderschapstest heeft afgenomen niet per se een veel positievere attitude heeft ten aanzien van vaderschapstests. Dit geldt ook voor de eigen-effectiviteitsverwachting. Verschillen tussen de groep die wel heeft getest en de groep die niet heeft getest hebben betrekking op de kosten, de tijdsduur, het afnemen en aankomen van een vaderschapstest en de moeite die men heeft met het afnemen van een vaderschapstest.

In de literatuur zijn we tegen gekomen dat trouw van de partner kan leiden tot twijfels over verwantschap (Anderson, 2006). Het blijkt dat trouw van de partner niet alleen kan leiden tot twijfels over verwantschap, maar ook kan leiden tot het afnemen van een vaderschapstest. Ook zijn we tegen gekomen dat thuishtests vaak worden afgenomen voor de eigen gemoedsrust of als mensen hun vermoeden bevestigd willen zien (Heemskerk, 2007). Het blijkt dat geruststellen van de eigen twijfels een belangrijke reden is om een vaderschapstest af te nemen. Wat betreft andere redenen om wel of geen vaderschapstest af te nemen is echter weinig bekend in de literatuur. Met stellingen hebben we geprobeerd de attitude en eigen-effectiviteitsverwachting van de respondenten in kaart te brengen. Hier is echter weinig uit naar voren gekomen. Dit kan te maken hebben met de stellingen die aan de respondenten zijn voorgelegd. Daarnaast bevonden zich in de verschillende groepen (wel getest, niet getest maar wel overwogen en niet getest en ook niet overwogen) kleine aantallen respondenten. Bij een groter aantal respondenten per groep zullen de standaarddeviaties kleiner worden en de gevonden waarden waarschijnlijk betrouwbaarder.

4.2.2 Verschillen vaders en kinderen als het om testen van vaderschap gaat?

Binnen de groep die wel een test heeft afgenomen vinden we vijf kinderen en één vader. Door dit kleine aantal kunnen we niets zeggen over eventuele verschillen tussen vaders en kinderen. Wat wel opvalt, is dat de vader een thuishtest heeft besteld via het internet en de meerderheid van de kinderen bij een gespecialiseerd laboratorium is geweest. Hier kunnen echter geen verdere conclusies aan verbonden worden.

Er is in de literatuur niets geschreven over (mogelijke) verschillen tussen vaders en kinderen als het gaat om het al dan niet testen van biologisch vaderschap. Daarom is bij het beantwoorden van deze deelvraag alleen gebruik gemaakt van resultaten uit dit onderzoek.

4.2.3 Is er samenhang tussen het type verwantschapsvraag, de duur van de twijfels en het al dan niet testen van verwantschap?

In deze onderzoeksgroep lijkt er samenhang te bestaan tussen het type verwantschapsvraag en het testen van vaderschap. De meerderheid die een vaderschapstest heeft uitgevoerd heeft namelijk dezelfde verwantschapsvraag (Ik twijfel(de) of de man die mij opvoedt/ heeft opgevoed mijn biologische vader is). Daarnaast blijkt dat de respondenten die een test hebben uitgevoerd allemaal langer dan een jaar twijfels hadden en is de leeftijd in deze groep gemiddeld hoger dan in de andere groepen. Verder valt hier weinig over te zeggen, omdat de groep die een test heeft afgenomen zeer klein is.

Bij het beantwoorden van deze deelvraag is er alleen gebruik gemaakt van de resultaten uit dit onderzoek. Dit heeft te maken met het ontbreken van literatuur over dit onderwerp.

4.3 De probleemstelling

Nu de deelvragen zijn behandeld zullen we ons richten op de hoofdvraag. Zoals al eerder aangehaald, in de inleiding, is dit onderzoek uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in de ervaringen van vaders en kinderen die met vragen zitten over verwantschap. De volgende probleemstelling stond hierbij centraal:

Wat voor invloed hebben twijfels over verwantschap op het dagelijks leven? En welke factoren spelen een rol bij het al dan niet afnemen van een vaderschapstest bij twijfel over verwantschap?

In deze hoofdvraag vinden we de tweedeling terug die we door het hele onderzoek heen vinden. De hoofdvraag zal dan ook in deze twee delen worden behandeld. Het eerste deel (*Wat voor invloed hebben twijfels over verwantschap op het dagelijks leven?*) zullen we eerst behandelen. Het blijkt dat twijfels over verwantschap weinig invloed hebben op het dagelijks leven van de grootste groep respondenten. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het verschil tussen vaders en kinderen (zie 4.1.3). Verder is er weinig bekend over de invloed van twijfels op het dagelijks leven.

Het tweede deel van de hoofdvraag gaat over het al dan niet testen van verwantschap (*En welke factoren spelen een rol bij het al dan niet afnemen van een vaderschapstest bij twijfel over verwantschap?*). Uit de resultaten is gebleken dat leeftijd een rol speelt bij het afnemen van een vaderschapstest. De gemiddelde leeftijd in de groep die een test heeft afgenomen is gemiddeld 7 tot 8 jaar hoger dan de groep die niet getest heeft. Verder blijkt uit de deelvragen dat er samenhang bestaat tussen het type verwantschapsvraag en het al dan niet afnemen van een vaderschapstest. Kinderen met vragen over de man die hen opvoedt, of heeft opgevoed, nemen eerder een vaderschapstest af. Het lijkt er ook op dat er samenhang bestaat tussen de duur van de twijfels en het al dan niet afnemen van een test. Respondenten die langer dan een jaar twijfels hebben gaven aan eerder een test uit te laten voeren dan respondenten die minder lang twijfels hebben. Bovendien zijn er, zoals eerder behandeld in dit hoofdstuk, een aantal verschillen te vinden tussen vaders en kinderen als het gaat om de aanleiding van de twijfels over verwantschap (zie 4.1.4). Kinderen lijken meer last te hebben van twijfels over verwantschap en nemen hierdoor wellicht ook eerder een vaderschapstest af. Redenen om geen vaderschapstest af te nemen hebben te maken met de kosten, de tijdsduur en de hinder die het afnemen van een vaderschapstest met zich mee kan brengen. Daarnaast wordt er rekening gehouden met de wensen van de persoon op wie de uitslag van de test ook van invloed is (bijvoorbeeld de vader).

4.4 Beperkingen

Echter, dit onderzoek kent zijn beperkingen. Ten eerst is de onderzochte groep van zeer beperkte omvang (n= 29) en is de verdeling binnen deze groep erg scheef. Zo bevinden zich in deze groep meer kinderen dan vaders en hebben meer respondenten geen vaderschapstest afgenomen dan wel een vaderschapstest afgenomen. De kleine groep respondenten maakt het vrijwel onmogelijk om daadwerkelijk bestaande verbanden te achterhalen. Wellicht dat toekomstige onderzoeken er wel in slagen om een grotere groep respondenten te werven, zodat het mogelijk wordt om conclusies daadwerkelijk te generaliseren en verbanden te achterhalen. Ook is het mogelijk dat er verbanden zijn gevonden in dit onderzoek die niet naar voren zullen komen bij een onderzoek met een grotere groep respondenten. Er is een grote kans dat de beperkte groep respondenten geen representatief beeld geeft van de werkelijkheid.

Ten tweede hebben niet alle respondenten alle vragen beantwoord. Het was mogelijk geweest om de online enquête zo in te stellen dat elke vraag verplicht beantwoordt moest worden. Er is gekozen om dit juist niet te doen, omdat het onderwerp mogelijk gevoelig ligt bij de respondenten. Op deze manier kon de respondent een vraag overslaan wanneer hij of zij zich hierbij prettiger voelde en kon de enquête verder worden ingevuld, zonder dat de respondent moest stoppen met de enquête.

Ten derde zijn er nog enkele opmerkingen te plaatsten bij de enquête. Om meer inzicht te krijgen in de gevolgen voor het dagelijks leven is het van belang om in verder onderzoek hier meer vragen over te stellen. In dit onderzoek is hier maar in beperkte mate naar gevraagd en hier kunnen dan ook weinig conclusies aan verbonden worden. Daarnaast is er gewerkt met een enquête met daarin vragen die speciaal voor dit onderzoek zijn ontwikkeld. Deze vragen zijn nauwelijks gebaseerd op theorie, omdat er nog zo weinig bekend is over dit onderwerp. Verder heeft de vraagstelling mogelijk invloed gehad op de resultaten. Een voorbeeld hiervan is vraag 15 (zie bijlage). In deze vraag is gekeken naar de attitude en eigen-effectiviteitsverwachting van de respondenten. Het is mogelijk dat er bij andere stellingen een andere conclusie getrokken kan worden over de attitude en eigen-effectiviteitsverwachting van de respondenten.

5. Literatuurlijst

- Ajzen, I. (2002). Perceived behavioral control, self-efficacy, locus of control, and the theory of planned behavior. *Journal of Applied Social Psychology, 32*(4), 665-683. DOI: 10.1111/j.1559-1816.2002.tb00236.
- Anderson, K.G. (2006). How well does paternity confidence match actual paternity? Evidence from worldwide nonpaternity rates. *Current Anthropology, 47* (3), pp. 513-520. DOI: 10.1086/504167
- Anderson, K.G., Kaplan, H. & Lancaster, J.B. (2007). Confidence of paternity, divorce, and investment in children by Albuquerque men. *Evolution and Human Behavior, 28* (1), pp. 1-10. DOI: 10.1016/j.evolhumbehav.2006.06.004
- Beckerman, S., Lizarralde, R. Ballew, C. Schroeder, S. Fingelton, C., Garrison, A., et al. (1998). The barí partible paternity project: Preliminary results. *Current Anthropology, 38* (1), pp. 164-167. DOI: 10.1086/204706
- Bellis, M.A., Hughes, K., Hughes, S. & Ashton, J.R. (2005). Measuring paternal discrepancy and its public health consequences. *Journal of Epidemiology & Community Health, 59* (9), pp. 749-754. DOI: 10.1136/jech.2005.036517
- Borgdorff, M. (2006, september 29). Ben ik de vader? Met een simpele thuistest weet u zo of het kind van u is. Trouw, pp. 1-3. Verkregen van <http://www.trouw.nl/incoming/article1377621.ece?all=true> op 5 juli 2010
- Brug, J., Assema, P. van, & Lechner, L. (2007). *Gezondheidsvoorlichting en gedragsverandering: Een planmatige aanpak*. Assen: Koninklijke van Gorcum
- Draper, H. (2007). Paternity fraud and compensation for misattributed paternity. *Journal of Medical Ethics: Journal of the Institute of Medical Ethics, 33* (8), pp. 475-480. DOI: 10.1136/jme.2005.013268
- Gilding, M. (2005). Rampant misattributed paternity: the creation of an urban myth. *People and place, 13* (2), pp. 1-11. Verkregen van <http://researchbank.swinburne.edu.au/vital/access/manager/Repository/swin:1594> op 14 mei 2010
- Gilding, M. (2009). Paternity uncertainty and evolutionary psychology: How a seemingly capricious occurrence fails to follow laws of greater generality. *Sociology, 43* (1), pp.140-157. DOI: 10.1177/0038038508099102
- Graaf de, A. (2005). Scheiden: motieven, verhuisgedrag en aard van de contacten. *Bevolkingstrends 53*(4), pp. 39-46. Verkregen van <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/D7F31A5F-FD10-40E1-A38E-1EFD8918A6B8/0/2005k4b15p039art.pdf> op 20 juli 2010
- Greene, P.J. (1978). Promiscuity, Paternity and Culture. *American Ethnologist, 5* (1), pp. 151-159. Verkregen van <http://www.jstor.org/stable/643741> op 8 juni 2010

Heemskerk, R. (2007). Vaders twijfels. *Cicero*, 6, pp. 4-5. Verkregen van <http://www.lumc.nl/rep/0000/att/13472/13609/2007nr06.pdf> op 5 juli 2010

Jansen, S. (2003, augustus 23). En u, weet u het wel zeker? *NRC Handelsblad*, pp. 1-6. Verkregen van [http://www.nrc.nl/dossiers/genetische_revolutie/dna/article1615224.ece/En u, weet u het wel zeker](http://www.nrc.nl/dossiers/genetische_revolutie/dna/article1615224.ece/En_u_weet_u_het_wel_zeker) op 15 juli 2010

Lee J.W., Lee H.-S., Park M. & Hwang J.-J. (1999). Paternity probability when a relative of the father is an alleged father. *Science & Justice*, 39 (4), pp. 223-230. DOI: 10.1016/S1355-0306(99)720538

Lucast, E.K. (2007). Informed consent and the misattributed paternity problem in genetic counseling. *Bioethics*, 21 (1), pp. 41-50. DOI: 10.1111/j.1467-8519.2007.00522.x

Morling, N., Allen, R., Carracedo, A., Geada, H., Guidet, F., Hallenberg, C., Martin, W., Mayr, W.R., Olaisen, B., Pascali, V. & Schneider, P.M. (2003). Paternity testing commission of the International Society of Forensic Genetics: Recommendations on genetic investigations in paternity cases. *International Journal of Legal Medicine*, 117 (1), pp. 51-61. DOI: 10.1007/s00414-002-0344-5

Stokking, K.M. (1998). *Bouwstenen voor onderzoek in onderwijs en opleiding*. Utrecht: Capaciteitsgroep Onderwijskunde

TNS NIPO (2005). *Vaderschapstest in Nederland. Bevolkingsonderzoek januari 2005. Samenvatting van de resultaten*. Verkregen van http://www.dna-vaderschapstest.nl/pdf/survey_results_jan2005.pdf op 20 augustus 2010

Wade, T.J. & Pevalin, D.J. (2004). Marital transitions and mental health. *Journal of Health and Social Behavior*, 45 (2), pp. 155-170. DOI: 10.1177/002214650404500203

Wenk, R.E. (2004). Testing for parentage and kinship. *Current Opinion in Hematology*, 11 (5), pp 357-361. DOI: 10.1097/01.moh.0000137914.80855.8a

6. Bijlage

Toelichting enquête:

Een aantal vragen zijn niet voor iedere respondent bedoeld, dit is afhankelijk van de antwoordmogelijkheid die de respondent kiest. We hebben geprobeerd dit met **tekst** zo duidelijk mogelijk weer te geven.

- = een antwoordmogelijkheid

= een open vraag

Enquête:

Welkom,

Deze enquête zal gaan over verwantschapsvragen die betrekking hebben op het vaderschap. Uw enquêtegegevens zullen alleen gebruikt worden voor ons onderzoek.

Wij stellen uw deelname aan deze enquête zeer op prijs!

1. Wat is uw geslacht?
 - Man
 - Vrouw

2. Wat is uw leeftijd?
..... jaar

3. Wat is uw hoogst afgeronde of huidig opleidingsniveau?
 - Lagere school
 - LBO
 - MAVO
 - HAVO
 - VWO
 - MBO
 - HBO
 - WO

4. Wat is uw burgerlijke staat?
 - Gehuwd
 - Samenwonend
 - Partner, niet samenwonend
 - Ongehuwd
 - Gescheiden
 - Weduwe/weduwnaar

5. Welk type twijfels over verwantschap heeft u, of heeft u gehad?

**onder opvoeden wordt hier verstaan: het kind brengt gemiddeld meer dan twee nachten per week door bij de vader*

- Ik twijfel(de) of de man die mij opvoedt/heeft opgevoed* mijn biologische vader is
- Ik twijfel(de) of ik de biologische vader ben van een kind dat ik opvoed*
- Ik twijfel(de) of ik de biologische vader ben van een kind dat ik Niet opvoed*
- Anders, namelijk

Vraag 6 alleen invullen wanneer de respondent bij vraag 5 kiest voor antwoordmogelijkheid 2,3 of 4

6. Wat is de leeftijd van het kind over wie u twijfels heeft of heeft gehad?

- Jonger dan 1 jaar
- 1 jaar
- 2-3 jaar
- 4-5 jaar
- 6-11 jaar
- 12-17 jaar
- 18-21 jaar
- Ouder dan 21 jaar

Let op, onderstaande vragen zijn weer voor iedereen bedoeld!

7. Hoe lang twijfelt u al of heeft u getwijfeld?

- Kort (korter dan 1 maand)
- Een tijdje (tussen de 1-12 maanden)
- Langer dan een jaar

8. In hoeverre wordt of werd u in uw dagelijkse leven belemmerd door uw twijfels over verwantschap?

- Nauwelijks belemmerd
- Enigszins belemmerd
- Behoorlijk belemmerd
- Zeer ernstig belemmerd

Kunt u toelichten in welk opzicht deze twijfels invloed hebben (of hadden) op uw kwaliteit van leven?

9. Wat heeft gezorgd voor twijfels over verwantschap? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- Het gedrag van de moeder
- Het gedrag en/of uiterlijk van de vader over wie de verwantschapsvraag gaat
- Het gedrag en/of uiterlijk van het kind over wie de verwantschapsvraag gaat
- Gedrag of uitlatingen van mensen uit uw omgeving
- Iets anders, namelijk...

10. Heeft u deze twijfels over verwantschap gedeeld met onderstaande personen?

	N.v.t.	Ja	Nee
a. De vader over wie de verwantschapsvraag gaat	☐	☐	☐
b. De moeder	☐	☐	☐
c. Het kind over wie de verwantschapsvraag gaat	☐	☐	☐
d. Een goede vriend(in)	☐	☐	☐
e. Een familielid	☐	☐	☐
f. Uw huisarts	☐	☐	☐

11. Heeft u een vaderschapstest gedaan?

- Ja
- Nee, maar wel overwogen
- Nee, en ook nooit overwogen

Ruimte voor toelichting op bovenstaand antwoord

Vraag 12 en 13 alleen invullen wanneer de respondent bij vraag 11 kiest voor antwoordmogelijkheid ja

12. Wat was uw uiteindelijke motivatie om een vaderschapstest af te nemen?

	Ja	Enigszins	Nee
☐ Ontrouw van de partner	☐	☐	☐
☐ Medische redenen (bv. erfelijke ziekten en aandoeningen)	☐	☐	☐
☐ Financiële verantwoordelijkheid (bv. alimentatie)	☐	☐	☐
☐ Contact met betrekking tot het kind of de vader	☐	☐	☐
☐ Geruiststellen van mijn twijfels omtrent verwantschapsvragen	☐	☐	☐

Zijn er nog andere motieven die u mist tussen de bovenstaande antwoordmogelijkheden?

13. Waar heeft u een vaderschapstest gedaan?

- Bij een gespecialiseerd laboratorium
- Bij de huisarts
- Bij een specialist
- Via het internet een thuistest besteld
- Anders, namelijk

Let op, onderstaande vragen zijn weer voor iedereen bedoeld!

14. Hoe bent u aan informatie over vaderschapstesten gekomen? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- Niet van toepassing: ik heb nooit naar informatie gezocht
- Ik heb gebruik gemaakt van het internet
- Mijn huisarts heeft mij geïnformeerd
- Mensen uit mijn omgeving hebben mij geïnformeerd
- Ik heb mij laten informeren door een laboratorium
- Anders, namelijk

15. Kunt u van de volgende stellingen aangeven of u er helemaal mee oneens, mee oneens, neutraal, mee eens of helemaal mee eens bent.

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Neutraal	Mee eens	Helemaal mee eens
a. Vaderschapstesten zijn betrouwbaar	☐	☐	☐	☐	☐
b. Vaderschapstesten zijn gemakkelijk om uit te voeren	☐	☐	☐	☐	☐
c. Vaderschapstesten zijn duur	☐	☐	☐	☐	☐
d. De kwaliteit van vaderschapstesten is hoog	☐	☐	☐	☐	☐
e. Het uitvoeren van een vaderschapstest kost veel tijd	☐	☐	☐	☐	☐
f. Het duurt lang voordat de uitslag van de vaderschapstest bekend is	☐	☐	☐	☐	☐
g. Het internet is een betrouwbare bron om informatie over vaderschapstesten te verkrijgen	☐	☐	☐	☐	☐
h. Het uitvoeren van vaderschapstesten is moeilijk	☐	☐	☐	☐	☐
i. Ik kan makkelijk aan een vaderschapstest komen	☐	☐	☐	☐	☐

- j. Het is voor mij niet moeilijk om informatie te zoeken over vaderschapstesten
- k. Ik zou geen moeite hebben met het afnemen van een vaderschapstest

16. Hebben onderstaande personen u gestimuleerd om een vaderschapstest af te nemen?

	N.v.t.	Ja	Nee	Niet op de hoogte
a. De vader over wie de twijfels gaan	☐	☐	☐	☐
b. De moeder	☐	☐	☐	☐
c. Het kind over wie de twijfels gaan	☐	☐	☐	☐
d. Een goede vriend(in)	☐	☐	☐	☐
e. Een familielid	☐	☐	☐	☐
f. Uw huisarts	☐	☐	☐	☐

17. Heeft u lang getwijfeld over het wel of niet afnemen van een vaderschapstest?

- Niet van toepassing: ik heb nooit overwogen om een vaderschapstest af te nemen
- Nee, nauwelijks getwijfeld (korter dan 1 maand)
- Ja, een tijdje getwijfeld (tussen de 1-12 maanden)
- Ja, heel lang getwijfeld (langer dan een jaar)

Kunt u toelichten waarom u twijfelde om wel of niet een test af te nemen?

18. Hebben de onderstaande aspecten u tijdens het twijfelen over het wel of niet afnemen van een vaderschapstest bezig gehouden?

	Ja	Enigszins	Nee
a. Angst voor het resultaat van de test	☐	☐	☐
b. Mogelijke consequenties die het afnemen van een vaderschapstest met zich meebrengen	☐	☐	☐
c. Onvoldoende kennis of informatie over vaderschapstesten	☐	☐	☐
d. Afkeuring door belangrijke naasten	☐	☐	☐
e. Kosten van een vaderschapstest	☐	☐	☐
f. De kwaliteit en betrouwbaarheid van een Vaderschapstest	☐	☐	☐

Zijn er nog aspecten die u wel hebben bezig gehouden, maar die u mist tussen de bovenstaande aspecten?

19. Was iemand uit uw omgeving op de hoogte dat u een vaderschapstest ging doen?

- Ja
- Nee
- Niet van toepassing: ik heb geen vaderschapstest gedaan

Vraag 20, 21, 22 en 23 alleen invullen wanneer de respondent een vaderschapstest heeft afgenomen

20. Wat was het resultaat van de vaderschapstest?

Kies één antwoord uit de onderstaande opties: wanneer u bij vraag 5 heeft ingevuld; 'Ik twijfel(de) of die mij opvoedt/heeft opgevoed* mijn biologische vader is'.

- de man die mij opvoedt/ heeft opgevoed bleek wel de biologische vader te zijn
- de man die mij opvoedt/ heeft opgevoed bleek NIET de biologische vader te zijn
- een man die mij NIET opvoedt/ heeft opgevoed bleek mijn biologische vader te zijn

Kies één antwoord uit de onderstaande opties: wanneer u bij vraag 5 heeft ingevuld; 'Ik twijfel(de) of ik de biologische vader ben van een kind dat ik opvoed*' of 'ik twijfel(de) of ik de biologische vader ben van een kind dat ik niet opvoed*'.

- ik bleek de biologische vader te zijn van het kind dat ik opvoed
- ik bleek NIET de biologische vader te zijn van het kind dat ik opvoed
- ik bleek wel de biologische vader te zijn van het kind dat ik NIET opvoed
- ik bleek (toch) NIET de biologische vader te zijn van het kind dat ik niet opvoed

Ruimte voor toelichting op bovenstaand antwoord

21. Had u het resultaat van de test verwacht?

- Ja
- Nee

22. Heeft u het resultaat van de test besproken met iemand?

- Nee, met niemand over gesproken zelfs niet met degene over wie ik verwantschapsvragen had.
- Ja, ik heb de resultaten besproken met

23. Heeft u er spijt van dat u een vaderschapstest gedaan heeft?

- Nee, ik ben juist blij dat ik een vaderschapstest heb gedaan
- Ik twijfel wel eens of ik er goed aan heb gedaan
- Ja, ik heb er spijt van dat ik een vaderschapstest heb gedaan

Kunt u toelichten waarom u wel of juist geen spijt hebt?

Vraag 24 alleen invullen wanneer de respondent geen vaderschapstest heeft afgenomen

24. Hoe waarschijnlijk acht u de kans dat u in de toekomst alsnog een vaderschapstest doet?

- Zeer onwaarschijnlijk
- Onwaarschijnlijk
- Weet ik nog niet
- Waarschijnlijk
- Zeer waarschijnlijk

Let op, onderstaande vragen zijn weer voor iedereen bedoeld!

25. Vindt u dat er standaard bij de geboorte van een kind een vaderschapstest afgenomen moet worden?

- Ja
- Nee

(Ruimte voor eventuele toelichting)

26. Is er nog iets belangrijks met betrekking tot vaderschapstesten of twijfels omtrent vaderschap dat in deze enquête niet aan de orde is geweest?

- Nee
- Ja, namelijk...

Hartelijk dank voor het invullen van deze enquête.

Mocht u geïnteresseerd zijn in de resultaten dan kunt u hier uw e-mailadres invullen, dan sturen wij u ter zijnde tijd een samenvatting met de belangrijkste resultaten.

E-mail: